

Poznań, 22.09.2021 r.

Szanowni Państwo,

30 września to w Polsce DZIEŃ ARCHIWISTY. Został on ustanowiony decyzją Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2019 roku. To już drugie po Międzynarodowym Dniu Archiwów święto celebrujące rolę archiwów i mające podkreślić funkcję archiwów i rolę archiwistów we współczesnym społeczeństwie.

Patronem archiwistów jest św. Hieronim. To właśnie w jego dzień przypada święto archiwistów. Hieronim urodził się ok. 345 r. w Strydonie (dzisiejsza Chorwacja). Największą spuścizną jest jego tłumaczenie Pisma Świętego. Jego przekład na łacinę został przyjęty przez Sobór Trydencki jako tekst urzędowy.

Dzisiaj, żeby zostać archiwistą trzeba skończyć specjalistyczne studia. Praca w archiwum nie jest popularna wśród młodych, nadal nie jest właściwie doceniana i wynagradzana, ale ten zawód jest naprawdę pasjonujący i zawsze będzie miał przyszłość, zarówno w tym wymiarze tradycyjnym, jak i wirtualnym – jako kustosz pamięci zapisanej na elektronicznych nośnikach danych.

W to święto warto zagłębić się w rodzinne archiwa. Obejrzeć stare fotografie, znaleźć laurki, świadectwa z paskiem albo bez. Może babcia albo mama ma listy miłosne z młodości?

Warto też zainteresować się najbliższym archiwum państwowym, jego zasobem, czyli jakie ma najstarsze i najcenniejsze dokumenty, jak można z nich korzystać nie wychodząc z domu. Czy możliwe są „nowe odkrycia” z zamierzchłej przeszłości?

Warto też przybliżyć sobie profesję archiwisty, kustosza pamięci i strażnika bezcennych skarbów z zapisami przeszłości, i tej chlubnej i tej ... bardzo prozaicznej.

W związku z tym Archiwum Państwowe w Poznaniu, organizując po raz trzeci obchody Dnia Archiwisty, przygotowało promocję wyjątkowego wydawnictwa książkowego oraz prelekcje, prezentacje i pokazy powiązane tematycznie z powyższymi zagadnieniami.

Poniżej przedstawiamy szczegółowy program obchodów Dnia Archiwisty w Poznaniu.

1. Kazimierz Kaczmarczyk (1878-1966). Archiwista i historyk, w opracowaniu dr. Jarosława Matysiaka. Spotkanie autorskie, promocja.

Prezentacji książki i spotkaniu autorskiemu towarzyszyć będzie okolicznościowa wystawa poświęcona Prof. Kazimierzowi Kaczmarczykowi przygotowana przez dr. Jarosława Matysiaka.

Prof. Kazimierz Kaczmarczyk, jest jedną z niewielu osób, które przez tak długi czas (pół wieku) i w tak znaczący sposób wpływały na proces formowania się archiwów historycznych w dobie zaborów, II Rzeczypospolitej, okupacji hitlerowskiej i Polski Ludowej. Jego aktywności zawodowej i dorobkowi naukowemu, a także drodze życiowej poświęcono jedynie cząstkowe opracowania o charakterze naukowym i popularnym, notki słownikowe, czy też laudacje okolicznościowe. Dopiero w 2010 r. powstała profesjonalna biografia tego wybitnego archiwisty i historyka oraz edytora źródeł i regionalisty. Była to rozprawa doktorska Jarosława Matysiaka, pracownika Polskiej Akademii Nauk Archiwum w Warszawie Oddział w Poznaniu. Praca powstała w wyniku kilkuletnich badań opartych na materiałach przechowywanych w archiwach i bibliotekach polskich oraz zagranicznych (niemieckich), a także dokumentów rodzinnych.

Uzupełnia lukę w badaniach nad historią polskiej archiwistyki, gdyż jest rzeczywiście pierwszą, tak dokładnie udokumentowaną, biografią Kazimierza Kaczmarczyka, jednego z najwybitniejszych archiwistów polskich pracujących w strukturach archiwów państwowych, który – co z wielką dumą pragniemy szczególnie podkreślić – w latach 1925–1939 oraz 1945–1953 kierował Archiwum Państwowym w Poznaniu.

Celem publikacji jest nie tylko przedstawienie działalności prof. Kazimierza Kaczmarczyka na rzecz archiwistyki, lecz także ukazanie dziejów Archiwum Państwowego w Poznaniu w okresie, kiedy instytucja ta była przez niego kierowana. W oparciu o liczne, często niedostępne wcześniej źródła archiwalne oraz informacje uzyskane od członków rodziny, autor z drobiazgową wręcz dokładnością przedstawił działalność zawodową i naukową długoletniego dyrektora poznańskiego archiwum. Omówiono początek jego pracy w Archiwum Aktów Dawnych Miasta Krakowa, wkład w organizację Archiwum Państwowego w Poznaniu i polskiej służby archiwalnej po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r., udział w rokowaniach archiwalnych polsko-niemieckich i polsko-austriackich, starania na rzecz ratowania archiwów polskich w latach II wojny światowej, odbudowę poznańskiego archiwum po zniszczeniach wojennych oraz działalność Kazimierza Kaczmarczyka w towarzystwach naukowych, jak też aktywność wydawniczą. W pracy ukazano również jego życie prywatne, w tym i rodzinne, oraz kontakty ze współpracownikami, zasłużonymi archiwistami krakowskimi, poznańskimi i warszawskimi. Autor omówił także powstałe dotychczas prace i artykuły poświęcone Kaczmarczykowi. Publikacja została wzbogacona o bibliografię prac Kazimierza Kaczmarczyka oraz o liczne dokumenty i zdjęcia udostępnione drukiem po raz pierwszy.

2. Skarby w makulaturze. „Reguła pasterska” Grzegorza Wielkiego z końca XI wieku i inne fragmenty średniowiecznych rękopisów pergaminowych w oprawach ksiąg miejskich Krzywinia.

Wykład, prezentacja przygotowane przez:

- **Adama Kozaka (Pracownia Słownika Historyczno-Geograficznego Wielkopolski IH PAN)**
- **Jakuba Łukaszewskiego (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu)**

Krzywiń, dziś niepozorne miasteczko w powiecie kościańskim, ma za sobą ponad 750 lat bogatej historii. Lokowany w 1257 r. (choć pierwsze wzmianki o nim pochodzą już z lat 30. XIII w.) był w okresie I Rzeczypospolitej własnością opactwa benedyktynów z pobliskiego Lubinia i zarazem najważniejszym ośrodkiem handlu i rzemiosła w dobrach klasztornych. Świadectwem dawnego znaczenia Krzywinia jest bogaty zbiór 33 zachowanych ksiąg miejskich (kolejne 2 dotrwały do naszych czasów w postaci rozproszonych fragmentów) z lat 1468-1798. Archiwalia te, przechowywane obecnie w Archiwum Państwowym w Poznaniu, nie tylko dokumentują z detalami życie codzienne staropolskiego miasta, ale często też same w sobie stanowią cenne zabytki, świadcząc m.in. o poziomie dawnego introligatorstwa czy kulturze książki. Cenne może być tu chociażby to, co dotychczas było niezauważane, czyli średniowieczna makulatura, którą wykorzystywano wtórnie do wykonania opraw aż 10 krzywińskich ksiąg miejskich. Ich bliższą prezentacją chcielibyśmy zająć się w naszym wystąpieniu. Szczególny nacisk chcielibyśmy położyć tu na fragmenty rękopisu stanowiące obecnie karty ochronne księgi ławniczej Krzywinia zawierającej zapisy spraw sądowych i administracyjnych z lat 1512-1580 (zob. zdjęcie na plakacie promującym Dzień Archiwisty). Odczyt tekstu fragmentu oraz drobiazgową analizą formy pisma pozwoliły bowiem wskazać, że mamy tu do czynienia z urywkami „Reguły pasterskiej” papieża Grzegorza Wielkiego (zm. w 604 r.) spisany pod koniec XI w. Byłby to więc najstarszy obiekt w zbiorach Archiwum Państwowego w Poznaniu. Więcej o samym zabytku, sposobach identyfikacji tekstu i datowania dawnego pisma oraz o dalszych niespodziankach skrywanych przez księgi miejskie Krzywinia opowiemy w trakcie anonsowanego wystąpienia.

3. Premierowa emisja filmu pt. „Jak zostać archiwistą rodzinnym”.

Wprowadzenie oraz informacja o projekcie „Archiwa Rodzinne Niepodległej”:

– Beata Karwalska (Archiwum Państwowe w Poznaniu)

– Wojciech Olejniczak (Fundacja TRES)

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych wraz z archiwami państwowymi zainaugurowała projekt „Archiwa Rodzinne Niepodległej”, aby zainteresować każdego dokumentami przechowywanymi w domu. Niejednokrotnie zdarza się tak, że nie doceniamy „papierów” leżących gdzieś w szufladach, na strychach czy w piwnicach. A są to wartościowe źródła mówiące o naszej osobistej historii. Z archiwum rodzinnego można wiele „wyczytać” np. jacy jesteśmy, czym się zajmujemy, możemy również zdobyć informacje na temat naszych przodków i krewnych: jak wyglądali, jaki mieli charakter pisma, jakie sprawy ich zajmowały.

Historia kojarzy się przede wszystkim z polityką i doniosłymi wydarzeniami oraz znanymi postaciami życia publicznego. Ale historia ma o wiele większy wymiar. Jest w niej również miejsce na historię regionalną i społeczną. A żeby ją poznać, trzeba mieć do niej źródła. Te natomiast znajdują się przede wszystkim w archiwach, bibliotekach i muzeach, ale również w naszych domach. Przez pryzmat dokumentów rodzinnych inaczej patrzymy na wielką historię. Zadajemy sobie pytanie, co w tym czasie robiła nasza rodzina, jak żyła, jak wielka polityka wpłynęła na ich los, czy brali udział w ważnych wydarzeniach, czy ginęli za ojczyznę? Archiwum rodzinne może pomóc udzielić nam na nie odpowiedzi. Wraz z nim oficjalną historię odkrywamy na nowo.

Dlatego poprzez kampanię „Archiwa Rodzinne Niepodległej” zachęcamy do zachowywania dokumentów i pamiątek rodzinnej przeszłości. Namawiamy o dbanie również o te materiały, które dotyczą nas samych i naszych najbliższych. Dowody istnienia naszych przodków, krewnych i nas samych nie powinny być niszczone, winny znaleźć miejsce w specjalnie utworzonym dla siebie i naszych potomków, archiwum rodzinnym.

Zachęcamy wszystkich, żeby odkryli swoje „stare papiery” na nowo, wyjęli je z różnych zakamarków, w których obecnie się znajdują i zadbali o nie. Te dokumenty na to zasługują. Zapraszamy do przyłączenia się do projektu, zostania rodzinnymi archiwistami i tworzenia swojego własnego unikatowego archiwum rodzinnego.

Powyższe wydarzenia odbędą się w dniu 30 września 2021 r., od godz. 16.00 do godz. 19.00, w sali konferencyjnej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu przy ul. Seweryna Mielżyńskiego 27/29.

Ze względu na zagrożenie koronawirusem w spotkaniu może uczestniczyć ograniczona liczba osób, dlatego zwracamy się z uprzejmą prośbą o uprzednie potwierdzenie zamiaru swego przybycia, tel. 61 8524601 lub e-mail: archiwum@poznan.ap.gov.pl. Zwracamy się z uprzejmą prośbą, aby podczas spotkania przestrzegać zasad bezpieczeństwa związanych z ograniczeniem rozprzestrzeniania się epidemii, w szczególności dotyczących utrzymania wymaganej przepisami odległości między uczestnikami wydarzenia i zakrywania ust i nosa.

Przekazując powyższe informacje, w załączeniu przesyłamy pliki graficzne z folderem i plakatem informującymi o Dniu Archiwisty Poznaniu.

Serdecznie zapraszamy do udziału w zaplanowanym wydarzeniu w naszym mieście. Będzie nam bardzo miło wspólnie cieszyć się naszym świętem.

Z wyrazami szacunku

Henryk Krystek

Dyrektor

Archiwum Państwowego w Poznaniu